

POSTANOWIENIE

8 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 8 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa G. H. i J.H.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 6 października 2022 r., I ACa 443/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania

sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący Bank S.A. w W. wskazała na występowanie w sprawie licznych istotnych zagadnień prawnych związanych z granicami swobody umów oraz kwalifikacją, oceną i konsekwencjami abuzywności postanowień umownych regulujących kurs waluty obcej w umowie kredytu powiązanej z taką walutą. Wskazała również – w zbliżonym kontekście – na potrzebę wykładni art. 353¹, art. 353 i art. 385¹ k.c., a także art. 316 § 1 k.p.c., w powiązaniu z przepisami innych ustaw oraz przepisami dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej – „dyrektywa 93/13”).

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia

Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, aby w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne.

Przytoczone we wniosku wątpliwości w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania przed Sądami *meriti* odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Okoliczność, że zgodnie z art. 111 ust. 1 pkt 4 pr. bank. banki są obowiązane do ogłaszania w sposób ogólnie dostępny stosowanych kursów walutowych nie oznacza przy tym, że warunki umowne odsyłające do kursu stosowanego przez bank (tabelarycznego) odzwierciedlają przepis ustawy w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. Wyjątek określony w tym przepisie wymaga, aby konkretny warunek umowny odzwierciedlał treść przepisu prawa mającego zastosowanie między umawiającymi się stronami

niezależnie od ich wyboru, ewentualnie mającego domyślne zastosowanie w braku odmiennego uzgodnienia między stronami, przy czym należy go interpretować ściśle (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 grudnia 2021 r., C-243/20, *DP i SG przeciwko Trapeza Peiraios AE*, ECLI:EU:C:2021:1045 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

W orzecznictwie wskazano także, iż abuzywny charakter można przypisać klauzuli ryzyka walutowego, jeżeli nakłada ona na kredytobiorcę nieograniczone, względnie nieproporcjonalne ryzyko walutowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Wyeliminowanie tego ryzyka, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, do czego prowadziłaby dalsza realizacja udzielonego kredytu jako złotowego, niezależnie od mechanizmu oprocentowania tego kredytu, należy uznać za równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

Odnosząc się na tym tle do pozostałych zagadnień postawionych we wniosku, należało przypomnieć, że w orzecznictwie wielokrotnie rozważano, także z uwzględnieniem zasady proporcjonalności, problem kwalifikacji klauzul przeliczeniowych jako dotyczących głównych świadczeń stron umowy kredytu powiązanej z walutą obcą w aspekcie wpływu upadku tych klauzul na możliwość dalszego obowiązywania umowy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia

8 grudnia 2023 r., I CSK 5651/22 i powołane tam szerokie orzecznictwo). Wątpliwości związane z kwalifikacją spornych postanowień umowy jako wykraczających poza granice swobody umów lokowały się na uboczu sprawy, zważywszy, że Sąd Apelacyjny – oddalając apelację skarżącej – bazował na abuzywności postanowień umowy kredytu i jej konsekwencjach. Zagadnienie obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie – w związku z możliwością upadku umowy kredytu po stwierdzeniu abuzywności jej postanowień – zostało wyczerpująco omówione w motywach uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, a aplikacja sformułowanych w tej uchwale dyrektyw w konkretnych stanach faktycznych stanowi domenę sądów *meriti* i nie stwarza podstaw do rozważań w płaszczyźnie przyczyn kasacyjnych określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub 2 k.p.c. Niezależnie od tego, z wniosku nie wynikało, w jaki sposób zarzucane przez skarżącą zaniechanie udzielenia konsumentom właściwej informacji miałyby przełożyć się na wynik postępowania kasacyjnego z uwzględnieniem stanowiska wyrażonego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2023 r., C-520/21, *Arkadiusz Szcześniak przeciwko mBank S.A.*, ECLI:EU:C:2023:478.

Za dostatecznie wyjaśniony należało również uznać problem dopuszczalności oceny abuzywności „fragmentów” postanowień umownych, rozumianych jako jednostki redakcyjne tekstu umowy. W judykaturze, nawiązując do stanowiska Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, przyjęto w tej materii, że przepisy dyrektywy 93/13 sprzeciwiają się częściowemu utrzymaniu w mocy abuzywnego warunku umownego przez usunięcie jego elementów przesądzających o nieuczciwym charakterze, jeżeli usunięcie to skutkowałoby zmianą treści tego warunku, w sposób rzutujący na jego istotę. Usunięcie takiego warunku jest natomiast możliwe tylko wtedy, gdyby wyrażał on odrębne zobowiązanie, które mogłoby być przedmiotem zindywidualizowanego badania w aspekcie abuzywności (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23 i z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 oraz II CSKP 1753/22); reguła ta została odniesiona również do różnych postanowień tego samego warunku (por. także wyrok Trybunału

Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, ZL, KU, KM przeciwko Provident Polska S.A., ECLI:EU:C:2023:911). Klauzule spreadowe (kursowe) i klauzule ryzyka walutowego są ściśle ze sobą powiązane, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości. Usunięcie jednego z tych warunków rzutuje tym samym na istotę drugiego, nie mogą one zatem stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a ponadto wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim wniosek nawiązywał do dopuszczalności substytucji nieuczciwych klauzul przeliczeniowych odwołaniem do kursu średniego Narodowego Banku Polskiego na podstawie art. 358 § 2 k.c., względnie przepisów innych ustaw, wywody skarżącej nie uwzględniały koniecznego warunku tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którym – w świetle utrwalonego orzecznictwa – wchodzi ono w rachubę tylko wtedy, gdyby jego brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty obcej wynikającego z tabeli bankowej odesłaniem do kursu średniego waluty obcej ustalanego przez Narodowy Bank Polski zwraca się konsekwentnie uwagę w nowszej judykaturze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i II CSKP 36/23 oraz powołane tam orzecznictwo). Na pogląd ten nie rzutuje konieczność uwzględniania przez sąd stanu prawnego na dzień zamknięcia rozprawy (art. 316 k.p.c.), mając

choćby na względzie, że stosowanie tego przepisu każdorazowo zakłada konieczność odwołania się do relewantnych norm międzyczasowych.

W zestawieniu z przywołanym orzecnictwem unijnym oraz Sądu Najwyższego wywody wniosku nie stwarzały podstaw do przyjęcia, aby w objętej nim materii potrzebna była kolejna wypowiedź orzecznicza Sądu Najwyższego.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ał]